

Review Article

Applying the “Literature Circles” in Thematic Literature Teaching of Grade 10

Nguyen Hoang Bao Tran*

VNU University of Education, 144 Xuan Thuy, Cau Giay, Hanoi, Vietnam

Received 23 March 2023

Revised 05 May 2023; Accepted 19 June 2023

Abstract: This article has the task of proposing a theoretical framework to apply the “literature circles” in thematic literature teaching of grade 10: “Read, write and introduce a collection of poems, short stories or novel” in the direction of the General Education Program Literature subject 2018. Firstly, the article introduces the outlines around the definition, advantages and relevance of the application of the “literature circle” in thematic teaching, in order to provide theoretical background knowledge to the teacher. Secondly, the article aims to provide a specific theoretical framework, associated with each step of the implementation of the “literature circles” in thematic teaching, including detailed content instructions.

Keywords: Thematic lesson, literature circles, teaching Vietnamese Language Art.

* Corresponding author.

E-mail address: baotranngochoa@gmail.com

<https://doi.org/10.25073/2588-1159/vnuer.4774>

Ứng dụng “các vòng tròn văn học” trong giảng dạy chuyên đề môn ngữ văn lớp 10

Nguyễn Hoàng Bảo Trân*

Trường Đại học Giáo dục, Đại học Quốc gia Hà Nội, 144 Xuân Thủy, Cầu Giấy, Hà Nội, Việt Nam

Nhận ngày 23 tháng 3 năm 2023

Chỉnh sửa ngày 05 tháng 5 năm 2023; Chấp nhận đăng ngày 19 tháng 6 năm 2023

Tóm tắt: Bài viết có nhiệm vụ đề xuất khung lý thuyết ứng dụng “các vòng tròn văn học” trong giảng dạy chuyên đề lớp 10: “*Đọc, viết và giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết*” theo định hướng Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ Văn 2018. Trước hết, bài viết đi vào giới thiệu về khung lý thuyết, ưu điểm và mức độ phù hợp của việc ứng dụng “các vòng tròn văn học” vào giảng dạy chuyên đề nhằm cung cấp kiến thức lý thuyết nền cho người dạy. Tiếp theo, bài viết hướng tới xây dựng khung lý thuyết cụ thể, gắn với từng bước triển khai của “các vòng tròn văn học” trong giảng dạy chuyên đề, bao gồm các chỉ dẫn về nội dung chi tiết.

Từ khóa: Chuyên đề, các vòng tròn văn học, giảng dạy Ngữ Văn.

1. Mở đầu

Chương trình Ngữ Văn trung học phổ thông 2018 được xây dựng theo định hướng phát triển năng lực của người học mà trong đó, học sinh giữ vai trò chủ động còn giáo viên chỉ đóng vai trò định hướng, dẫn dắt. Một đặc điểm cần chú ý của chương trình Ngữ Văn 2018 là việc chương trình được xây dựng theo hướng mở, thể hiện ở việc không quy định chi tiết nội dung dạy học mà chỉ quy định những nhu cầu cần đạt về các kỹ năng đọc, viết, nói và nghe [1]. Đặc trưng trên vừa mang ưu điểm kích thích tính linh hoạt, sáng tạo trong hoạt động học tập và giảng dạy, nhưng đồng thời đặt ra nhiều thách thức, đòi hỏi người dạy cần không ngừng trau dồi kiến thức chuyên môn, tìm tòi những phương pháp dạy học mới mẻ nhằm đáp ứng mục tiêu chương trình đào tạo. Điều này càng trở nên cần thiết đối với các tiết học chuyên đề. Trên thực tế, những tiết chuyên đề tạo nên cơ hội rất thuận lợi trong việc mở rộng kiến thức, phát triển năng lực gắn với định hướng nghề

nghiệp cho học sinh trung học phổ thông; do vậy, người dạy cần hết sức đề tâm và trau chuốt kế hoạch bài dạy chuyên đề của mình.

Trong quá trình tìm hiểu các phương pháp dạy học hiện đại, chúng tôi nhận thấy “các vòng tròn văn học” là một mô hình đã được áp dụng rộng rãi ở nhiều nước trên thế giới, song vẫn còn mới mẻ với Việt Nam. Tuy nhiên, bản chất và cách thức vận hành của mô hình này lại rất phù hợp với đòi hỏi trong đổi mới giảng dạy Ngữ Văn theo định hướng chương trình giáo dục phổ thông 2018.

Hiện tại, một số bài giới thiệu bằng tiếng Việt liên quan tới “các vòng tròn văn học” mới chỉ dừng lại ở mức giới thiệu tổng quan mà chưa cụ thể hóa lý thuyết nhằm hỗ trợ cho việc ứng dụng. Từ đó, chúng tôi xin được đề xuất khung lý thuyết cụ thể, đi sâu vào từng bước triển khai của mô hình, nhằm hỗ trợ giảng dạy chuyên đề lớp 10 thuộc danh mục do Bộ Giáo dục và Đào tạo đưa ra: “*Đọc, viết và giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết*” áp dụng “các vòng tròn văn học” theo định hướng Chương trình giáo dục phổ thông 2018. Cần lưu ý, những công cụ được cung cấp trong bài viết có thể được tham khảo để thực hiện nhiều bài dạy khác trong chương trình.

* Tác giả liên hệ.

Địa chỉ email: baotranngochoa@gmail.com

<https://doi.org/10.25073/2588-1159/vnuer.4774>

2. Cơ sở lý luận

2.1. Yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 môn Ngữ văn về giảng dạy chuyên đề lớp 10

Trong “Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ Văn 2018” có nêu rõ yêu cầu cần đạt của chuyên đề lớp 10: “*Đọc, viết và giới thiệu một tập thơ, một tập truyện ngắn hoặc một tiểu thuyết*” được quy định như sau [2]:

- Biết cách đọc một tập thơ, tập truyện ngắn, một tiểu thuyết.

- Biết cách viết bài giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn, một tiểu thuyết.

- Biết cách trình bày, giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn, một tiểu thuyết.

Từ đó, dẫn tới những định hướng về mặt xây dựng nội dung bài dạy cho người học:

- Phương pháp đọc một tập thơ, tập truyện ngắn, một tiểu thuyết.

- Cách viết bài giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn, một tiểu thuyết.

- Yêu cầu việc trình bày một tập thơ, tập truyện ngắn, một tiểu thuyết.

Những yêu cầu được đặt ra trải rộng trên trục 4 kỹ năng: đọc, viết, nói và nghe; đảm bảo trang bị những kiến thức, năng lực toàn diện thông qua tìm hiểu đối tượng văn bản theo đặc trưng thể loại. Các hoạt động cần đảm bảo phát huy tính chủ động của học sinh, không nặng nề về nội dung kiến thức mà cần từ kiến thức, giúp học sinh phát triển toàn diện năng lực chung và năng lực đặc thù.

2.2. “Các vòng tròn văn học” và tiềm năng ứng dụng vào giảng dạy chuyên đề

2.2.1. Tìm hiểu chung về “các vòng tròn văn học”

“Các vòng tròn văn học” (Literature circles) là một mô hình dạy học đọc hiểu thông qua việc tổ chức cho học sinh tương tác trong các nhóm đọc đã được áp dụng rộng rãi ở những quốc gia có chương trình dạy học theo hướng tiếp cận năng lực lâu đời như: Úc, Mỹ, ... Đây là phương pháp giáo dục được phát triển từ mô hình các nhóm đọc sách, các câu lạc bộ đọc sách. Trên thế giới, phương pháp học tập này đã được

đảm bảo cả về mặt cơ sở lý thuyết lẫn thực tiễn hoạt động, biểu hiện qua vô số công trình nghiên cứu đồ sộ. Một số tên tuổi các nhà nghiên cứu từng tiếp xúc, phân tích mô hình này có thể kể tới như: Harvey Daniels (1994, 2002, 2004), K. L. S. Noe (1995, 1999, 2001, 2003), B. C. Hill (1995, 2001, 2003) và N. J. Johnson (1995, 1999, 2001), K. Short và K. M. Pierce (1990), J. Harste, K. Short và C. Burke (1988), K. Samway (1991), S. Keegan và K. Shrake (1991) [3]. Ở Việt Nam, mô hình đã được giới thiệu bởi hai tác giả Nguyễn Thị Hồng Nam, Dương Thị Hồng Hiếu trong cuốn “*Giáo trình phương pháp dạy đọc văn bản*” do Nhà xuất bản Đại học Cần Thơ phát hành năm 2016 trên các phương diện: khái niệm, đặc điểm, tiến trình tổ chức [4].

Về khái niệm “các vòng tròn văn học”, H. Daniels khái quát trong một định nghĩa được rất nhiều công trình nghiên cứu đồng tình và trích dẫn như sau: “Các vòng tròn văn học được hiểu là các nhóm thảo luận nhỏ, có tính chất tạm thời giữa những người đọc có cùng quyết định lựa chọn đọc một câu chuyện, bài thơ, bài báo hay cuốn sách. Trong khi đọc phần văn bản mà mỗi nhóm được phân công, các thành viên cần ghi chép các ý tưởng nảy sinh trong quá trình đọc để chuẩn bị và thực hiện các nhiệm vụ cụ thể trong những cuộc họp sắp tới. Mỗi nhóm cần xây dựng lịch trình gặp gỡ và phân chia các vai thảo luận theo từng kì. Khi hoàn thành việc đọc một cuốn sách, các thành viên cần lên kế hoạch chia sẻ các nội dung quan trọng trong quá trình đọc với cộng đồng lớn hơn và rồi cuối cùng, các vòng tròn văn học mới lại được hình thành” [5]. Cần lưu ý, những hoạt động trên đều được duy trì và thực hiện chủ yếu bởi học sinh, còn giáo viên chỉ đóng vai trò định hướng, gợi mở cho các cuộc thảo luận.

Từ khái niệm trên, Harvey Daniels đúc kết thành đặc điểm chủ yếu của mô hình như sau [5]:

- i) Học sinh được tự chọn tài liệu đọc;

- ii) Hình thành những nhóm đọc nhỏ tạm thời, dựa trên lựa chọn về sách;

iii) Các nhóm khác nhau đọc các cuốn sách khác nhau;

iv) Các thành viên nhóm gặp gỡ thường xuyên theo lịch trình cố định, thảo luận về việc đọc của mình;

v) Học sinh có thể sử dụng ghi chú dưới dạng viết tay hoặc vẽ để định hướng việc đọc và thảo luận;

vi) Chủ đề thảo luận do học sinh đề xuất;

vii) Mục đích của các buổi gặp gỡ hướng đến sự trao đổi mở, tự nhiên về những cuốn sách, vì thế suy ngẫm mang tính cá nhân, câu hỏi gợi mở, thậm chí thảo luận có phần lạc đề đều được chấp nhận;

viii) Giáo viên đóng vai trò cố vấn, không là người dạy cũng không phải thành viên nhóm;

ix) Việc đánh giá được thực hiện thông qua quan sát của giáo viên và sự tự đánh giá của học sinh;

x) Không gian lớp học được bao phủ bởi không khí cởi mở, vui vẻ;

xi) Khi việc đọc những cuốn được hoàn thành, người đọc chia sẻ với bạn cùng lớp, sau đó những nhóm mới lại được hình thành dựa trên lựa chọn đọc mới.

Với định nghĩa cùng các đặc trưng tiêu biểu được chỉ ra, có thể khẳng định “các vòng tròn văn học” là mô hình dạy học đọc hiểu thông qua hoạt động tương tác nhóm. Về ưu điểm, mô hình không chỉ chuyên chú vào riêng kỹ năng đọc, mà các kỹ năng viết, nói nghe cũng được phát triển đồng đều qua các hoạt động thảo luận, tương tác, trao đổi giữa những thành viên một cách bài bản.

2.2.2. Tiềm năng ứng dụng “các vòng tròn văn học” vào giảng dạy chuyên đề

Tiềm năng đầu tiên, thông qua ứng dụng mô hình vào giảng dạy bài học chuyên đề “*Đọc, viết và giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết*” có thể đạt được những yêu cầu toàn diện mà chương trình 2018 đề ra. Nhà nghiên cứu Halit Karatay đã đúc kết nên sáu ưu điểm chính của “các vòng tròn văn học” trong nghiên cứu của mình. Thứ nhất, mô hình giúp cải thiện kỹ năng phân tích văn bản của học sinh. Thứ hai, mô hình cung cấp cho học

sinh một môi trường tích cực về việc thảo luận, tìm hiểu và đánh giá các cuốn sách. Thứ ba, giúp nâng cao chất lượng đọc, mở rộng góc tiếp cận đối với văn bản. Thứ tư, góp phần cải thiện, bồi dưỡng hoạt động đọc và thảo luận của học sinh. Thứ năm, mô hình tạo cơ hội để người học cải thiện khả năng nói, bày tỏ những suy nghĩ, đồng thời biết cách lắng nghe và học hỏi từ các phần trình bày. Cuối cùng, bồi dưỡng lòng khoan dung đối với sự khác biệt ở người học [6]. Các ưu điểm được liệt kê khẳng định tiềm năng của mô hình này trong việc phát triển đồng thời các năng lực chung và năng lực đặc thù của người học. Cụ thể, bên cạnh những tri thức chuyên sâu liên quan đến các kỹ năng đọc - viết - nói - nghe khi đọc một tác phẩm văn học, học sinh còn có cơ hội thực hành một số kỹ năng chung như: làm việc nhóm, thuyết trình,...

Tiềm năng tiếp theo, về khả năng triển khai đáp ứng số tiết được chỉ định là 10 tiết đối với chuyên đề “*Đọc, viết và giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết*”, “các vòng tròn văn học” với quy trình thực hiện tương đối linh hoạt và chủ động, có thể thỏa mãn được những yêu cầu về mặt kiến thức, năng lực cho học sinh, song vẫn đảm bảo chiều sâu của quá trình học tập. Khi tìm hiểu kỹ hơn về các bước thực hiện ở phần sau, ta sẽ thấy việc học tập thông qua “các vòng tròn văn học” tận dụng được thời gian cả trong lẫn ngoài giờ học của học sinh một cách linh hoạt. Thời gian hoạt động có tính mở là ưu thế giúp giáo viên không rơi vào tình trạng “cháy giáo án” mà vẫn đảm bảo độ tiếp cận sâu trong tìm hiểu văn bản của người học.

3. Đề xuất khung lý thuyết ứng dụng “các vòng tròn văn học” trong giảng dạy chuyên đề “*Đọc, viết và giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết*”

3.1. Một số điểm cần lưu ý

Đối chiếu theo mục yêu cầu cần đạt ứng với các nội dung dạy học được quy định trong văn bản “Chương trình dạy học phổ thông môn Ngữ Văn 2018”, ta có thể phân khúc chuyên đề

thành 3 phần nội dung lớn gắn với các kỹ năng: 1. Đọc, 2. Viết, 3. Nói và nghe (giới thiệu) xoay quanh một tập thơ, tập truyện ngắn, tiểu thuyết được lựa chọn. Với mỗi nội dung này, cần đảm bảo thực hiện các nội dung nhỏ để đạt được yêu cầu lớn được chỉ dẫn, cụ thể luôn có hai bước là tìm hiểu phương pháp và thực hành triển khai.

“Các vòng tròn văn học” như đã trình bày, là sự kết hợp nhuần nhuyễn các kỹ năng đọc - viết - nói - nghe trong từng bước hoạt động cụ thể, có khả năng bao quát các nội dung cần thực hiện của chuyên đề nhằm đáp ứng yêu cầu cần đạt. Căn cứ vào mục đích thực hiện, chúng tôi xin triển khai bài viết theo trình tự đề xuất khung lý thuyết của lần lượt từng bước vận hành các vòng tròn văn học trong giảng dạy chuyên đề. Tuy nhiên, người đọc vẫn có thể nhận ra dấu ấn của các nội dung cần triển khai theo trục 4 kỹ năng ẩn trong mạch vận hành của mô hình.

3.2. Ứng dụng “các vòng tròn văn học”

Sau quá trình tổng hợp và phân tích, chúng tôi xin đề xuất quy trình 7 bước ứng dụng “các vòng tròn văn học” trong giảng dạy chuyên đề. Cụ thể tên gọi và nội dung triển khai của từng bước sẽ được nhắc đến sau đây:

Bước 1: giới thiệu “các vòng tròn văn học” và sách được sử dụng trong học tập chuyên đề

i) Giới thiệu “các vòng tròn văn học”

Giới thiệu những thông tin cơ bản về “các vòng tròn văn học” (định nghĩa, ý nghĩa, các bước tổ chức thực hiện,...); chỉ ra mối liên kết giữa các hoạt động của mô hình với các hoạt động cần thực hiện của chuyên đề;

ii) Giới thiệu sách được sử dụng trong học tập chuyên đề

* Về việc lựa chọn sách

Ngữ liệu nên lựa chọn từ 5 - 8 đầu sách, với đa dạng chủ đề thể loại do học sinh hoặc giáo viên giới thiệu.

Ngữ liệu đồng dạng với ngữ liệu được học trong chương trình nhằm mục đích củng cố và phát triển năng lực của học sinh.

Trong ứng dụng cụ thể với chuyên đề “*Đọc, viết và giới thiệu một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết*”, người dạy có thể xây

dựng các chủ đề văn học lớn, sau đó cùng học sinh chọn ra một số tác phẩm văn học tiêu biểu, đa dạng về đề tài và tác giả thuộc chủ đề đó. Việc lựa chọn chủ đề lớn có thể dựa trên cơ sở: **giai đoạn văn học** hoặc **thể loại văn học**. Giáo viên không nên lựa chọn dựa trên cơ sở **nội dung chủ điểm**, sẽ làm bó hẹp kiến tạo nghĩa của người học, đi ngược lại với tính sáng tạo đa dạng của mô hình.

* Về hoạt động giới thiệu sách

Tổ chức trưng bày các cuốn sách trong vài ngày trước khi học sinh đưa ra quyết định lựa chọn sách để ghép các nhóm vòng tròn văn học nhằm giúp học sinh có cái nhìn sơ lược về các cuốn sách. Có thể tham khảo thiết kế mẫu phiếu thu hoạch hỗ trợ sau đây:

THU HOẠCH	
SAU BUỔI TRƯNG BÀY SÁCH	
Họ và tên học sinh:	Lớp:
Cuốn sách ấn tượng nhất đối với tôi là:	
Ấn tượng của tôi đối với:	
- Bìa sách:	
- Lời giới thiệu:	
- Các chương trong cuốn sách:	
- Khác:	
Xếp hạng 3 cuốn sách tôi ấn tượng trong buổi trưng bày:	

Bước 2: tạo nhóm

i) Một nhóm lí tưởng bao gồm từ 5 - 6 thành viên, dựa trên xếp hạng trong phiếu thu hoạch sau buổi trưng bày;

ii) Giáo viên cần xét tới một số yếu tố đảm bảo cân bằng như: giới tính, độ thành thạo kỹ năng (kỹ năng thảo luận, kỹ năng làm việc nhóm,...), thói quen, tính cách,... khi phân nhóm.

Bước 3: làm quen và lập kế hoạch thực hiện từng nhóm vòng tròn văn học

a. Làm quen nhóm vòng tròn văn học

Khởi động nhóm: học sinh trong từng nhóm vòng tròn văn học làm quen, tìm hiểu sở thích, quan điểm của nhau, có thể xây dựng mẫu phiếu bảng thành viên; cùng nhau đặt ra một số quy tắc nhóm.

b. Lập kế hoạch thực hiện của từng nhóm vòng tròn văn học

* Lên lịch đọc và gặp gỡ

Giáo viên chốt lịch báo cáo cố định của lớp, các nhóm tự thương thảo lịch đọc của mình.

Giáo viên cần nắm một bản thống nhất lịch đọc của từng nhóm và lưu ý các nhóm ghi lại tổng kết thảo luận sau từng buổi. Có thể tham khảo mẫu phiếu hỗ trợ sau đây:

DẤU TRANG “VÒNG TRÒN VĂN HỌC”		
Ghi lại dấu trang nhóm bạn quyết định đọc trong ngày		
Thứ hai:		
Thứ ba:		
Thứ tư:		
Thứ năm:		
Thứ sáu:		
Em có thể sử dụng mặt sau của phiếu để viết những câu hỏi (từ vựng/vấn đề) bạn muốn thảo luận trong từng ngày		
<i>(Mẫu phiếu 1)</i>		
TỔNG KẾT NỘI DUNG BUỔI THẢO LUẬN		
Nhóm:		
Ngày thảo luận:		
Vấn đề theo các vai	Nội dung tổng kết	Ghi chú
Ghi chú thêm:		
<i>(Mẫu phiếu 2)</i>		
<p>Lưu ý: với mẫu phiếu 1, có thể điều chỉnh lệnh yêu cầu phù hợp với từng thể loại:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Với thơ: ghi lại tên đầu đề bài thơ trong tập thơ sẽ hoàn thành đọc trong từng ngày. + Với truyện ngắn: ghi lại tên đầu đề phần trong một truyện ngắn/truyện ngắn thuộc tập truyện sẽ hoàn thành đọc trong từng ngày. + Với tiểu thuyết: ghi lại dấu trang/chương của cuốn tiểu thuyết mà nhóm bạn quyết định đọc trong ngày. 		

* Phân vai đọc

Về các vai đọc, theo Harvey Daniels, có rất nhiều loại vai được dùng trong vòng tròn văn học, tuy nhiên có một số loại vai cơ bản phổ biến hơn cả:

i) **Người kết nối (Connector):** là người có khả năng kết nối những điều đọc được với các trải nghiệm, cảm xúc ngoài đời thực, cũng như với các cuốn sách và tác giả khác;

ii) **Người đặt câu hỏi (Questioner):** là những người luôn đặt ra câu hỏi và sự phân tích: Văn bản này sẽ dẫn tới đâu? Tại sao những nhân vật lại hành xử như vậy? Nhà văn đã gọi lên cảm xúc này bằng cách nào? Đây có phải một kết thúc hợp lý hay không? Đôi khi những câu hỏi này được đặt ra nhằm đi tìm lời giải đáp

nhưng cũng có lúc, các câu hỏi là lời thách thức hoặc sự phê bình;

iii) **Người tuyển lựa (Literary luminary/ passage master):** là người mang vai trò đánh dấu những phần đáng nhớ và đặc biệt quan trọng của văn bản để đọc lại, phân tích và thưởng thức;

iv) **Nghệ sĩ minh họa (Illustrator):** là vai nhắc nhở chúng ta rằng việc đọc thành thạo đòi hỏi một sự hình dung và liên hệ, phản hồi lại bằng những hình ảnh, các dạng phi ngôn ngữ đối với văn bản.

Đối với tìm hiểu tác phẩm **truyện**, có thể bổ sung thêm các vai như:

i) **Người tóm tắt (Summarizer):** chuẩn bị và trình bày bản tóm tắt các nội dung của tác

phẩm được khai thác gắn với từng buổi thảo luận, nêu ra những vấn đề và sự kiện then chốt;

ii) **Nhà nghiên cứu (Researcher)**: tìm hiểu những thông tin cơ bản về bất kỳ chủ đề nào liên quan đến cuốn sách của nhóm. Đó có thể là thông tin về: địa lý, thời tiết, văn hóa hoặc lịch sử của bối cảnh ra đời cuốn sách, thông tin về tác giả, cuộc đời và sự nghiệp sáng tác; hình ảnh, đồ vật hoặc tài liệu minh họa các yếu tố của cuốn sách; lịch sử và nguồn gốc của các từ ngữ hoặc cái tên được sử dụng trong cuốn sách; âm nhạc phản ánh cuốn sách hoặc thời gian cuốn sách ra đời;...

iii) **Phù thủy từ ngữ (Vocabulary enricher/ word wizard)**: tìm và nêu lí do lựa chọn những từ đặc biệt trong tác phẩm đảm bảo tính: mới, lạ, vui, hấp dẫn, quan trọng, khó hiểu;

iv) **Người sắp xếp sự kiện (Scene setter)**: tìm và trình bày về cốt truyện gắn với: thời điểm các hành động bắt đầu, nơi thời điểm các sự kiện quan trọng xảy ra, thời điểm kết thúc sự kiện. Miêu tả sự sắp xếp đó một cách chi tiết bằng từ ngữ hoặc bằng sơ đồ hành động.

Đối với tìm hiểu tác phẩm **thơ**, giáo viên có thể tham khảo đề xuất của thầy giáo Bill Chiquelin tại thành phố Lafayette thuộc Hoa Kỳ, đã sáng tạo thêm bốn vai mới như sau [3]:

i) **Người khám phá âm (The alliterative alchemist)**: có vai trò chỉ ra, theo dõi cách vận hành của các âm tiết, vần điệu, láy âm;

ii) Người hứng thú với ngôn ngữ tượng hình (The figurative language fanatic): có vai trò tìm ra những biện pháp tu từ được sử dụng trong bài thơ.

iii) **Người tìm kiếm hình thức (The form forager)**: có vai trò chỉ ra cấu trúc của các bài thơ;

iv) **Nhà lý thuyết chủ đề (The theme theorist)**: có vai trò tìm kiếm ý nghĩa của bài thơ.

Một số nguyên tắc của hoạt động phân vai đọc cần được lưu ý trong quá trình thực hiện:

i) Giáo viên thiết kế phiếu phân vai có ghi rõ các hoạt động của từng vai nhằm hỗ trợ người học. Song, bảng phân vai với các phiếu học tập phân vai chỉ là một công cụ gợi ý. Giáo viên nên dần dần khuyến khích học sinh làm

việc độc lập khỏi giấy tờ để tương tác nhóm diễn ra linh hoạt nhất;

ii) Các vai cần phải hoán đổi liên tục để các thành viên trong nhóm đều có cơ hội được thử sức những vai trò khác nhau;

iii) Giáo viên và học sinh có thể đề xuất, sáng tạo nên các vai mới phù hợp với bài học của mình.

Về việc điều phối vai đọc, với lựa chọn chuyên đề tìm hiểu tập thơ hoặc tập truyện ngắn, người dạy có thể đề xuất việc các học sinh trong nhóm đổi vai đọc sau khi kết thúc việc đọc một bài thơ hoặc một truyện ngắn thuộc tập. Còn đối với việc đọc tiểu thuyết, giáo viên có thể tùy chỉnh cho phù hợp bằng cách để các học sinh đồng kiến tạo với các vai khác, bởi có một số vai tìm hiểu nhân vật đòi hỏi học sinh quan sát hành trình xuyên suốt của nhân vật trong tác phẩm.

Bước 4: triển khai đọc cá nhân

i) Các vòng tròn văn học chỉ thực sự hoạt động hiệu quả khi học sinh dành thời gian đọc cá nhân tác phẩm trước khi tham gia thảo luận. Trong lúc đọc, học sinh vừa đóng vai một người thưởng thức tác phẩm, vừa tập trung thực hiện nhiệm vụ đọc theo vai được phân công;

ii) Học sinh cần chuẩn bị sổ tay cá nhân bên cạnh bảng tổng hợp nội dung sau mỗi buổi thảo luận nhóm và phiếu phân vai đọc. Sổ này ghi lại cảm nhận trước - trong - sau khi đọc từng ngày của học sinh cũng như các câu hỏi em còn thắc mắc, nhằm cung cấp công cụ tham khảo cho bài viết giới thiệu cũng như quan sát tiến trình đọc tác phẩm của bản thân.

Bước 5: triển khai đọc nhóm nhỏ vòng tròn văn học

a. Trong quá trình tìm hiểu cuốn sách

i) Các thành viên trong nhóm chia sẻ những kiến thức xung quanh vai đọc cũng như đóng góp, trao đổi về các vấn đề xoay quanh nội dung đọc. Sau mỗi buổi trao đổi, ghi lại tổng kết thảo luận từng buổi;

ii) Giáo viên nên thiết kế một bảng tiêu chí đánh giá hỗ trợ các nhóm vòng tròn văn học trong các buổi gặp mặt tự tổ chức:

TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ THẢO LUẬN

Tên nhóm:

Ngày thảo luận:

Đánh dấu X vào các hộp tiêu chí mà nhóm đã đáp ứng được trong buổi thảo luận. Sử dụng mặt sau để nhận xét những điểm mạnh, điểm yếu và phương hướng của nhóm.

Chưa có kinh nghiệm	Bắt đầu cải thiện hơn	Khả năng vận hành tốt	Khả năng vận hành chuyên nghiệp
☐ Chưa chuẩn bị tài liệu cho buổi thảo luận (sách, sổ ghi chép,...)	☐ Mang theo sách và sổ ghi chép.	☐ Mang theo sách với các đoạn văn đã được đánh dấu cùng rất nhiều sổ ghi chép ghi lại các ý kiến.	☐ Mang theo sách với các đoạn văn đã được đánh dấu cùng rất nhiều sổ ghi chép ghi lại các ý kiến có chiều sâu.
☐ Các ý kiến đóng góp trong buổi thảo luận còn thừa thớt.	☐ Bắt đầu có những ý kiến đóng góp khi được nhắc nhở.	☐ Có những đóng góp thích đáng cho buổi thảo luận.	☐ Có những đóng góp thích đáng, mở rộng nâng cao cho buổi thảo luận.
☐ Nội dung thảo luận còn lạc đề, không giúp ích cho mục tiêu chung.	☐ Khó khăn trong việc duy trì buổi thảo luận.	☐ Duy trì được nhịp độ của buổi thảo luận.	☐ Duy trì hiệu quả nhịp độ của buổi thảo luận.
☐ Chưa có sự lắng nghe và phản hồi cho các thành viên trong nhóm.	☐ Đôi khi lắng nghe và đưa ra những lời phản hồi thích đáng, đôi lúc đưa ra các câu hỏi hoặc ý kiến chia sẻ ý tưởng cá nhân.	☐ Lắng nghe và phản hồi đầy đủ (thảo luận về các đoạn văn, các từ mới, đặt câu hỏi, lắng nghe tích cực, xây dựng dựa trên nhận xét của người khác, liên hệ với những cuốn sách và kinh nghiệm có liên quan, thảo luận về phong cách của tác giả và các yếu tố văn học của cuốn sách).	☐ Lắng nghe và phản hồi có chiều sâu, chu đáo (thảo luận về các đoạn văn, các từ mới, đặt câu hỏi, lắng nghe tích cực, xây dựng dựa trên nhận xét của người khác, liên hệ với những cuốn sách và kinh nghiệm có liên quan, thảo luận về phong cách của tác giả và các yếu tố văn học của cuốn sách).

b. Buổi gặp gỡ cuối cùng trước buổi báo cáo lớn tại lớp

Các nhóm vòng tròn văn học cần hoàn thành bảng nội dung đọc tổng kết của cả tập

sách nhóm đã thảo luận. Giáo viên có thể tham khảo một số mẫu phiếu tổng kết sau đây. Lưu ý, các nhóm cần vận dụng nội dung cụ thể của từng vai đọc và thể hiện nó trong báo cáo:

TỔNG KẾT ĐỌC TẬP THƠ.....
Nhóm:
I. Thông tin khái quát về tập thơ
- Mô tả bìa sách:
- Nhà xuất bản: Bản in thứ:
- Các phần của cuốn sách:
- Tác giả:
- Xuất xứ:
- Hoàn cảnh sáng tác:
II. Thông tin cụ thể về tập thơ
- Hoàn cảnh sáng tác:
- Đề tài:
- Chủ đề:
- Giá trị nội dung:
- Giá trị nghệ thuật:
III. Cảm nghĩ khi đọc tập thơ
- Một số từ ngữ, câu thơ hay làm em thích thú.
- Những ấn tượng, bài học, liên tưởng rút ra.
(Mẫu phiếu 1)
TỔNG KẾT ĐỌC TẬP TRUYỆN NGẮN/TIỂU THUYẾT.....
Nhóm:
I. Thông tin khái quát về tập truyện ngắn/tiểu thuyết
- Mô tả bìa sách:
- Nhà xuất bản: Bản in thứ:
- Các phần của cuốn sách:
- Tác giả:
- Xuất xứ:
II. Thông tin cụ thể về tập truyện ngắn/tiểu thuyết
- Hoàn cảnh sáng tác:
- Đề tài:
- Chủ đề:
- Bối cảnh:
- Cốt truyện:
- Hệ thống nhân vật:
- Giá trị nghệ thuật:
- Giá trị nội dung:
III. Cảm nghĩ khi đọc tập truyện ngắn/tiểu thuyết
- Một số câu văn hay làm em thích thú.
- Những ấn tượng, bài học, liên tưởng rút ra.
(Mẫu phiếu 2)

Bước 6: viết phản hồi văn bản theo cá nhân

- Sau khi được giáo viên hướng dẫn đọc tham khảo một số kiểu bài giới thiệu, phương pháp và các bước triển khai viết một bài văn giới thiệu hoàn chỉnh gắn với các văn bản quen thuộc đã được học như: văn bản nghị luận, văn bản thông tin, văn bản biểu cảm, ta sẽ tiến hành dựng dàn bài và viết bài. Học sinh lựa chọn một vai đọc có nội dung làm em ấn tượng nhất mà cả nhóm đã cùng nhau xây dựng về một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết làm điểm nhìn cho bài viết của mình. Lưu ý, việc lựa chọn điểm nhìn cần có mối liên hệ với nội dung của bài giới thiệu. Ví dụ, với vai người kết nối có thể triển khai theo kiểu văn bản nghị luận, vai nhà nghiên cứu có thể triển khai theo kiểu văn bản thông tin.

Bước 7: tổng kết (thảo luận chung)

a. Hướng dẫn chuẩn bị

* Về yêu cầu nội dung bài giới thiệu

Giáo viên hướng dẫn học sinh những nội dung cần đáp ứng trong một bài giới thiệu về một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết. Những nội dung này thực chất đã được thể hiện đầy đủ trong phần yêu cầu nội dung đọc thảo luận của vòng tròn văn học.

* Về yêu cầu cách tổ chức hoạt động giới thiệu

Về hình thức của bài nói, giáo viên lưu ý học sinh tham khảo một số đề mục sau:

i) Sử dụng các phần mềm hỗ trợ bài giới thiệu sách như: powerpoint, video minh họa,...;
ii) Bài nói đảm bảo cung cấp các thông tin cơ bản của cuốn sách. Khuyến khích khai thác được tối ưu nội dung đã tìm hiểu được từ các vai thảo luận;

iii) Đảm bảo các thành viên đều được tham gia một phần trong bài giới thiệu cuốn sách của nhóm.

Ngoài ra, để phần giới thiệu có sự tương tác, thảo luận và đánh giá từ khác nhóm khác, người dạy có thể tổ chức thêm các hoạt động tương tác cho tập thể. Người dạy có thể tổ chức buổi tổng kết chung dưới dạng triển lãm, hội thảo giao lưu giới thiệu sách (ví dụ: “*Nhìn lại chặng đường Thơ Mới*”, “*Truyện cổ tích và những giá trị để lại*”,...). Trong đó mỗi nhóm

vòng tròn văn học sẽ có một gian riêng tại lớp để trưng bày sản phẩm. Mỗi gian này cần chuẩn bị tối thiểu những nội dung sau:

i) Trưng bày tập san tổng hợp các bài viết về một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết của mỗi thành viên;

ii) Tập san có các phiếu đọc tổng kết của từng tác phẩm trong tập và phiếu tổng kết của cuốn sách mà nhóm đã ghi lại, thống nhất sau quá trình thảo luận;

iii) Trưng bày các bức tranh, sản phẩm nghệ thuật liên quan tới tác phẩm nhóm đã làm (gắn với vai đọc “họa sĩ minh họa”), các câu thơ/trích dẫn hay nhóm đã tìm được trong tác phẩm;

iv) Trưng bày bản gốc cuốn sách mà nhóm tìm hiểu;

v) Chuẩn bị một phần hoạt động nhỏ giao lưu tại bất cho những khách đến tham quan (câu hỏi nhanh, thảo luận đồng sáng tạo một vấn đề với nhóm,...).

b. Quy trình tổ chức buổi tổng kết

i) Trước hết, các nhóm sẽ lần lượt trình bày phần thuyết trình giới thiệu sách trước giáo viên và lớp học. Các học sinh phía dưới ngồi theo nhóm vòng tròn, ghi lại nội dung chính của bài nói và đặt câu hỏi cũng như nêu cảm nghĩ sau phần giới thiệu cho người thuyết trình. Giáo viên có thể thiết kế mẫu phiếu điền cho người nghe giúp học sinh bám sát vào phần thuyết trình của nhóm khác. Có thể sử dụng mẫu phiếu tổng kết ở bước 5 nhưng bổ sung thêm phần nhận xét (ưu điểm, nhược điểm) và những câu hỏi muốn đặt ra cho nhóm thuyết trình;

ii) Khi phần giới thiệu kết thúc, học sinh và giáo viên cùng nhau lần lượt trải nghiệm thực tế ở bất văn học mà các nhóm vòng tròn văn học đã chuẩn bị. Hoạt động góp phần đưa sản phẩm của các nhóm văn học tiếp cận rộng rãi với thành viên khác trong lớp. Bên cạnh đó, còn có thể đẩy xa việc thảo luận, trao đổi giữa học sinh trong việc tìm hiểu và kiến tạo ý nghĩa cho tác phẩm;

4. Kết luận

Trên đây là phần đề xuất khung lý thuyết cụ thể nhằm ứng dụng “các vòng tròn văn học”

trong giảng dạy chuyên đề lớp 10: “*Đọc, viết và giới thiệu về một tập thơ, tập truyện ngắn hoặc tiểu thuyết*”. Chúng tôi đã tìm hiểu và mô tả rất chi tiết từng bước thực hiện, lấy gợi ý chủ yếu từ công trình của nhà nghiên cứu Harvey Daniels, kết hợp tham khảo một số công trình nghiên cứu khác liên quan tới “các vòng tròn văn học” trong và ngoài nước. Thông qua bài viết, người dạy sẽ được cung cấp một bộ khung lý thuyết về mô hình tương đối hoàn chỉnh trong ứng dụng giảng dạy.

Cần lưu ý, những nội dung được trình bày chỉ mang tính chất định hướng cơ bản. Giáo viên hoàn toàn có thể giảm tải hoặc sáng tạo thêm các nội dung sao cho phù hợp với hoàn cảnh của lớp học. Đặc biệt, đối với các bảng và phiếu học tập đánh giá, bài viết chỉ cung cấp một số mẫu đặc trưng liên quan trực tiếp tới “các vòng tròn văn học”. Để quy trình thực hiện và đánh giá được chi tiết và bám sát thực tiễn hơn, giáo viên nên thiết kế các mẫu phiếu khác có khả năng đáp ứng nhu cầu thực tiễn trong quá trình điều phối thực tế mô hình tại lớp học.

Tài liệu tham khảo

- [1] P. T. T. Huong, Curriculum for Developing a Scheme for Teaching Literature, Pedagogical University Publishing, Hanoi, 2022 (in Vietnamese).
- [2] Ministry of Education and Training, Philology General Education Curriculum, Resolution No. 32/2018/TT-BGDĐT, 2018.
- [3] D. T. T. Huyen, Using Literature Circles: An Effective Reading Comprehension Teaching Method in Vietnam Language Arts, HNUE Journal of science, Vol. 66, 2021, pp. 3-10 (in Vietnamese).
- [4] N. T. H. N, Reading Comprehension Curriculum, Can Tho University Publishing, Can Tho, 2016 (in Vietnamese).
- [5] H. Daniels, Literature Circles: Voice and Choice in the Student - Centered Classroom, Markham: Pembroke Publishers Ltd, 2002.
- [6] H. Karatay, The Effect of Literature Circles on Text Analysis and Reading Desire, International Journal of Higher Education, Vol. 6, 2017, pp. 65-75.